

Biskop Tor Singsaas

7. oktober 2012

Visitafordrag - Budal, Singsås, Soknedal og Støren sokn

Takk for en minnerik visitas.

Det begynte storslått.

Vigslingen av Singås stavkirke er kirkehistorie som skrives inn i bøkene med gull- bokstaver. En ny kirke reist på gammelkirkegården fra Middelalderen. En vakker, liten og enkel stavkirke, den femte i stavkirkefamilien i Nidaros bispedømme.

Gammelkirka stod her fram til 1884, før nåværende Singsås kirke ble reist lenger ned i bygda.

Nå er en drøm blitt virkelighet. Mange har hatt tanker om ei ny kirke reist på gammelkirkegården.

I strålende vær , med en gylden høstsol, som enda hadde varme i seg, satt vi under de store bjørketrærne. De har fått sine vakre høstfarger i gult, oransje, brunt og grønt. Vinden bar med seg noen varme luftstrimer inni den kjøligere høstlufta. Litt sensommer lå igjen. Og vinden lekte kjælent med bladene på trærne, som endelig slapp taket og dalte sakte ned over oss.

I den klare lufta, avtegnat landskapet seg så tydelig mot himmelranda.

Et vemod i lufta nå når vi igjen går mot vinteren og naturen legger seg i dvale? Nei, Ikke denne dagen.

Den var fylt av håp og glede. Mange var der. I alle aldre. Skoleungene ved Singsås skole sang framtida inn i oss. Kirka bærer bud om framtid for alle. En mektig opplevelse da vi sang «Herre Gud, ditt dyre navn og ære». Gud har gjennom generasjoner gitt oss et bærende håp om at døden ikke har det siste ord. For Kristus har stått opp fra de døde. Og han er midt i mellom oss.

Og denne stavkirka peker både bakover og framover på en så slående måte. Bakover; som tradisjonsbærer av gammel byggeskikk for kirker og hus i Norge, - og reist i « den gamle Guds-hagen», - i « Guds-hånda» hvor våre formødre og forfedre er stedt til hvile. Framover; fordi Kristus alltid er her mellom oss. Han kommer oss i møte med framtida, og det får oss til å skape «hellige steder» hvor vi kan få gripe ham, og holde fast i ham i Ord og sakrament. Han som har skapt oss og er universets Herre.

En stor takk til alle dere som har fått reist dette «smykket» av ei kirke i Singsås!

Rapporter

Til visitasen er det blitt utarbeidet 3 rapporter, en felles for Budal, Singsås, Soknedal og Støren menighetsråd, hvor sokneprestene har hatt et hovedansvar for utforming, og fra Støren Kirkelig Fellesråd hvor kirkevergen har hatt hovedansvaret på vegne av rådet. I tillegg foreligger en rapport fra prosten i Gauldal om kirkenes og kirkegårdenes tilstand, samt rapport angående kontor- og administrasjons-/forvaltningsforhold. Disse rapportene har vært utgangspunkt for vårt arbeid under visitasen. Alle disse blir vedlagt protokollen som blir utarbeidet i forbindelse med visitasen, og som danner grunnlag for oppfølginga etter visitasen.

Disse rapportene vil være viktige arbeidsredskap både for menighetsrådene og fellesrådet i det videre arbeid framover. De tegner et godt bilde av situasjonen i dag, samt ser framover mht rådernes arbeid.

Vi vil nå gå inn på noen utvalgte tema som vi har hatt til vurdering under visitasen. Jeg viser ellers til protokollen som utarbeides, når det gjelder totaliteten i visitasen. Denne vil foreligge som offentlig dokument om noen uker.

Gudstjenesteliv

Gudstjenesten er «pulsslaget» i menighetens liv, har sokneprest Oddbjørn sagt. Når vi er samlet om Ord og sakrament i gudstjenesten, er Gud midt i mellom oss. Det er Gud i Jesus Kristus som skaper kirka. Når vi er samlet om Ordet, dåpen og nattverden, er Gud midt i mellom oss. Alt han eier og har, har han med seg. Det er ikke kvaliteten på oss mennesker som avgjør om vi er en rett menighet eller ikke. Det er alene Kristus. Når Han er her, og vi er samlet om ham, da er vi en sann kirke. Også om vi alle som en var svikere og «judaser». Dette er jo unikt. Og ikke lett å tro. Men du verden for et nådens fellesskap. Kristus åpner opp for alle. Ingen skal holdes borte fram ham.

Derfor er gudstjenesten umistelig for oss. Den er det viktigste i menighetens liv. Her skal vi samles alle, uansett hvem vi er, og hva vi har gjort, og hva vi måtte mene. Vi skal være her fordi det er vår skaper som ønsker å være sammen med sine.

I disse fire menighetene søker folk til kirka når de har en grunn til å gå i kirka. Når det er dåp, konfirmasjon, vigsel, begravelse, så kommer folk. På julaften, 17. mai, og de andre store høytidsdagene. Og det er stort oppmøte på kirkekonsserter og andre kulturarrangement i kirkene.

Vi hadde en givende kveld sammen med menighetsrådene hvor vi særlig samtalte om gudstjenesten.

Vi vil fra 1. søndag i advent få en ny gudstjenesteordning for Den norske kirke. Den tar sikte på å skape gudstjenester som involverer den enkelte i mye større grad enn det vi har hatt til nå. Det er 3 hovedkriterier som legges til grunn i den nye gudstjenesten: Stedegengjøring, involvering og fleksibilitet. Og jeg vil for egen regning tilføye et 4. kriterium som er viktig iallfall i

Trøndelagsbygdene: Gjenkjennelse.

Folk ser ut til å komme til kirka når de har en grunn det. Kirka betyr mye ved livets mange korsveier. Når noe avgjørende viktig har skjedd i livet, så må vi til kirka for å markere det, både i glede og sorg. Her finnes det ord og toner som gir rom for alle slags livsopplevelser. Vi har en grunnfestet tro på at Gud i Jesus Kristus møter oss nettopp her med sin nåde og sitt fellesskap.

Det store spørsmålet er; hvordan skape gudstjenester som møter den livssituasjon folk står i? Mange mennesker lever i dag i svært krevende systemer både i arbeidsliv og i familieliv. Mange leter etter nådesteder i livet. Hvor finnes steder i livet hvor det ikke stilles krav jeg ikke kan leve opp til? Hvor finnes hvilesteder i livet? Gudstjenesten skal være et slikt sted. Men og til inspirasjon og oppmuntring. Vi skal gå ut i livet igjen som frie og tilgitte mennesker.

Livsrytmen til folk har endret seg radikalt de senere år. Ikke minst et voksende «fritidssamfunn» er en grunn til det. Dette kan òg være en medvirkende årsak til en endret gudstjenesterytme blant folk. Livsrytme og gudstjenesterytme må være i takt. Hvordan skape en gudstjenesterytme som korresponderer med folks livsrytme? Har vi en gudstjenesterytme som ligger nærmere eldre tiders livsrytme enn dagens? Dette er en utfordring for menighetsrådene å finne ut av.

Jeg utfordrer menighetsrådene og prestene til å arbeide videre for at folk langt oftere «har en grunn til å gå til gudstjeneste». Og det kan skje ved å arbeide bevisst med at flere enn i dag blir utfordret konkret til å delta i gudstjenesten. Dere er alt godt i gang med denne måten å arbeide på med gudstjenestene.

Det viktigste er at den nye gudstjenesten skal gi impulser til fornyelse, - hvor langt flere blir deltakere, både ved at bygdas kor og musikere utfordres, - og at enkeltpersoner og grupper deltar i tekstlesninger og i forbønn.

Det er anbefalt å etablere små gudstjenestegrupper sammen med prest og organist for å utvikle dette. Menighetsrådene utfordres til å finne en tjenlig arbeidsform for dette som fungerer i de fire soknene. Et felles gudstjenesteutvalg for alle fire menighetene?

Nidaros bispedømme har hatt en bekymringsfull nedgang i gudstjenestebesøket, nærmere 10% på ca. 10 år. Det er nedgang i omtrent alle sokn. Det kan ikke fortsette slik. Dette må vi finne ut av. Derfor har jeg tatt initiativ til at vi går grundig inn i dette, og med åpenhet og ærlighet ser hva grunnene er, og så prøve å gjøre noe med det.

Dette er nå et hovedtema på alle visitasene i møtet med menighetsrådene, nettopp fordi gudstjenesten er selve «pulsslaget». Vi kan ikke leve med at «pulsen blir svakere og svakere». Nå gikk riktignok besøket noe opp igjen i 2011. Og vi er spent på om det er en ny trend, eller at dette var en effekt av det tragiske som skjedde 22. juli 2011. Men i det minste var 22. juli en sterk indikasjon på at kirka betyr mye for folk når krisen er et faktum. Vi må til kirka, enten krise og ulykke rammer oss som enkeltmennesker og familie, eller som helt folk.

Vi stiller det samme spørsmålet over alt nå; «Hva må gudstjenesten ha av kvaliteter for at du «frivillig» skal gå til gudstjeneste? Ja, at du ikke kan være den foruten?»

Vi hadde et engasjerende møte med en metodikk som jeg utfordrer menighetsrådene til å anvende også i fortsettelsen.

Det nye nå er at menighetsrådene har et hovedansvar for gudstjenestelivet. Prestens rolle er noe endret. Det er ikke lenger i samme grad «prestens gudstjeneste» slik vi var vant til å tenke før.

Det skal bli spennende å se om vi lykkes med å få økt gudstjenestebesøk. For vi har verdens viktigste budskap å meddele; «Han som har skapt deg, elsker deg over alt, og han har gitt sitt liv for at du skal leve i frihet og glede.»

Ansatte

Vi hadde møte med de ansatte på Museumssetra i Budal. Et praktfullt sted. De ansatte har en høy motivasjon i tjenesten sin. Å ha sitt arbeid i kirkehus og på kirkegård er spesielt. Kirka er «det hellige stedet» og kirkegården er «Guds-hagen». En møter andre sider av menneskene her. Dette preger tjenesten til kirketjeneren, graveren, den som rengjør i kirka, prest, organist og klokker.

Vi samtalte om at det er spesielt å ha sitt arbeid i kirka, spesielt i møte med enkeltmennesker. Vi handler og taler på vegne av kirka når vi er i arbeid; i kirkehuset, på kirkegården, på menighetskontoret og som ansatt i trosopplæring, organist og prest.

Jeg er svært tilfreds med at Fellesrådet har etablert felles administrasjon på Støren. Dette legger grunnlaget for et større arbeidsfellesskap, selv om særlig de mindre stillingene er knyttet til de enkelte sogn.

Medarbeideromsorgen er sentral. Her er kirka forpliktet på lov og regelverk som i samfunnet ellers.

Jeg vil særlig understreke betydningen av medarbeidersamtalen som skal sikre at den enkelte medarbeider på særlig vis blir gitt oppmerksomhet av arbeidsgiver, henholdsvis prost for prestene, og kirkevergen for de ansatte i Fellesrådsområdet. Det er viktig at det finnes rutiner for oppfølging når medarbeidere står i krevende oppgaver, ikke minst ved særlige tunge begravelser, som kan berøre sterkt både kirketjener, graver, kantor og prest.

Frivillighet og dugnad

Den rike frivillighetskulturen har imponert oss. Den er en stor kvalitet ved bygdene her. Over alt er frivillige involvert. Ikke minst kulturkveldene har vært sterke manifestasjoner på en altomfattende frivillighetsbevegelse. Den viser at folk har tro på lokalsamfunnet sitt, og ønsker å gi av seg selv for det. Slik blir du og et rikere menneske. Den som gir av seg selv, får dobbelt tilbake. Det er jo frivillighetens innerste nerve og motivasjon.

Det er mye frivillighet og dugnad knyttet til kirkehusene og kirkegårdene. Disse tilhører hele bygdesamfunnet.

Samlinga onsdag formiddag på Misjonshuset i Soknedal samlet nærmere 40 frivillige, engasjert i organisasjoner som sanitetsforeningene, bygdekvinnelag, historie- og museumslag, LHL, idrettslag,

ulike misjonsforeninger, menighetsråd, kor og barnearbeid. Ordfører Erling Lenvik innledet. Han var stolt og takknemlig over det frivillige arbeidet som nedlegges i kommunen. En har beregnet at denne arbeidsinnsatsen, hvis den skulle lønnes, tilsvarer ca 40 millioner kroner! Kommunen er helt avhengig av det arbeidet de mange frivillige legger ned.

Det fikk vi selv oppleve! På de to kulturkveldene var det innslag av mange dyktige frivillige. Og det var sanitetsforeningene og Frivilligsentralen, ved siden av menighetsrådene, som tok hånd om serveringa.

Vi har sett velstelte kirkebygg og kirkegårder. Det skyldes i stor grad dyktige kirketjenere, men også stor dugnadsinnsats. Stavkirka på Singsås hadde aldri kommet opp hvis det ikke hadde vært for initiativrike og våkne enkeltpersoner, og dugnadsgjengen. Vi har hørt fantastisk mye flott korsang disse dagene. I tillegg finnes det enda flere kor som det ikke ble plass for i programmet. Det er overflod av frivillige! Dette er en stor rikdom dere har!

I menighetsarbeid, i diakonien, gudstjenestearbeidet og i oppbygginga av trosopplæringstilbudene, trengs det fortsatt mange frivillige. Menighetsrådene uttrykker at de ønsker å bli enda mer bevisst på å spørre flere om å dele på oppgavene.

Jeg setter pris på at ordfører Erling Lenvik, på vegne av kommunen, uttaler at frivillighetskulturen i Midtre Gauldal er gull verdt for lokalsamfunnet, og at det er særdeles viktig for ham og kommunen og gi gode stimuli slik at frivillighetsbevegelsen skal vokse seg enda større og sterkere. For dette er nettopp noe som gir kommunen en særlig kvalitet. Folk skal trives i Midtre Gauldal.

Frivillighetskulturen må pleies. Det er viktig at vi rett ofte løfter den fram som noe av det mest verdifulle med våre bygdesamfunn. Det er en kvalitet som er underkommunisert, og som en må holdes fram som «lim» i lokalsamfunnet, som er inkluderende og fellesskapende. Det er god grunn å si at dugnadskulturen er en viktig grunn for å velge Midte Gauldal som bosted.

Diakoni

Støren menighetsråd delegerer det praktiske ansvaret for menighetens diakoni til et diakoniutvalg.

Og det finnes diakoniansvarlige i de tre andre menighetene også. De gjør en uvurderlig innsats, særlig på de ulike tjenestesenetrene. Her «varter de opp med kaffe og kaker», og lager slik en god ramme rundt andaktssamlingene ved prestene, ca hver 3. uke.

Det skjer mye med diakonalt preg i bygdene. Jeg nevner noe av det vi opplevde:

Fosterhjem

I Midtre Gauldal kommune, kanskje særlig i Soknedal og Budal, er det lange tradisjoner for å ta ansvar for «barn med spesielle utfordringer», for kortere eller lengre perioder. I våre dager er dette organisert som besøkshjem, beredskapshjem og fosterhjem. Vi fikk besøke et hjem med fosterbarn. Det gjorde stort inntrykk å høre om det arbeidet som nedlegges i vanlige hjem, slik at barn får mulighet til å vokse opp i trygge omgivelser, med voksne som vil dem vel. Jeg vil berømme de som slik åpner sine hjem. Nå er det dessverre til dels stor mangel på slike «åpne hjem» i Sør-Trøndelag.

Bedriftsbesøk

Vi besøkte «Norsk kylling», en bedrift med 320-330 ansatte. Et stort antall kommer fra andre land enn Norge. Totalt 11 ulike nasjoner er representert. Vi fikk møte ansatte fra Polen, Litauen og Slovakia. De utgjorde noen av de største folkegruppene på bedriften. De fleste er katolikker. De uttrykte stor glede og takknemlighet over at de får låne Støren kirke en gang i måneden til feiring av katolsk messe. Det ble reist spørsmål om menighetene kan gå inn i andre tiltak for disse nye sambygdingene? Bedriftsledelsen åpnet for at det kunne være et samarbeid mellom bedriften og kirka f eks om noe kulturelt for de ansatte.

Menighetsrådene vil kunne spille en viktig rolle i arbeidet med god integrering av nye innbyggere som kommer fra andre land og kulturer. Særlig den «internasjonalt pregede» arbeidsstokken på «Norsk kylling» vil kunne være en slik utfordring.

Barn og unge

Menighetene i Midtre Gauldal kommune har lange og gode tradisjoner for samarbeid med barnehager og skoler. Barnehagene kommer til julevandring og påskevandring. Barna får et godt innblikk i innholdet i disse høytidene.

Barnehager

Vi fikk møte noen av barna fra Fagerlia barnehage og Soknedal menighetsbarnehage. De sang, og hjalp biskopen både med prestekjole og bispekåpe; ja, nå er det bevist: Det er plass til både biskop og 13-14 barn inni bispekåpa!

Skoler

Vi har fått delta på to flotte skolegudstjenester for barnetrinnet, i Budal kirke og Støren kirke. Begge gudstjenestene var preget av stor deltakelse fra elevene. Vi er imponert. Flott sang og lesning. På Støren hadde de laget et skuespill om «mobbing og latterliggjøring» som gjorde sterkt inntrykk på oss. Det er meningsfylt når elevene tar med av sitt eget inn i gudstjenesten. Men dette krever stor klokskap av de voksne. Vi retter en stor takk til kirkens ansatte og ikke minst lærere, som gjør slikt mulig, og her har lyktes godt.

Vi fikk og et møte med ungdomsskolen, klasse 10C. En våken og engasjert elevgruppe som stilte spørsmål til biskopen; et lite utdrag: «Hvordan bli biskop, - hva slags utdanning kreves. - Hvorfor ble Den norske kirke skilt fra staten. - Hva er meningen med livet, for biskopen?- Hvorfor er det hungersnød i verden?» Veldig spennende og utfordrende å møte unge mennesker slik på direkten.

Kontakten med barnehager og skoler er svært viktig å opprettholde. Det er grunnleggende her at skolen kan ha tillitt til at kirka fortsatt viser respekt for de rammene skolen må jobbe innenfor når det gjelder tro og livssyn.

Trosopplæring

I og med at skolen ikke lenger har ansvar for dåpsopplæringen, blir menighetene i hele Norge nå etter hvert innlemmet i trosopplæringsreformen. Menighetene i Midtre Gauldal, sammen med alle menighetene i Gauldal prosti, kom med i reformen i 2011. Menighetsrådene har ansvar for at det utvikles en lokal plan for trosopplæring som skal sendes til godkjenning hos biskopen innen 2013. De fire menighetene har til sammen fått økonomiske midler til en ansatt i 50% stilling, og har opprettet et trosopplæringsutvalg som utarbeider planer for alle de fire menighetene. Vårt inntrykk er at både utvalget, og den som er tilsatt i denne stillinga, arbeider godt sammen om planene.

En er allerede godt i gang, - og vi kan nevne blant flere tiltak; «LysVåken» for 11-åringene, «Tårnagent» for 8-åringene og gjensynstreff for konfirmanter.

Av andre tiltak for barn og unge kan nevnes onsdagsklubben i Soknedal og søndagsskolen, og i Singsås har det vært et mangeårig speiderarbeid.

Menighetene har i mange år hatt et godt arbeid, særlig blant barn, men og for ungdom. Og vi håper at de nye trosopplæringsmidlene etter hvert vil bli til nyskaping og inspirasjon.

Sørsamisk

Nidaros biskop og bispedømmeråd har ansvar for samisk menighet i sørsamisk område. Vi antar at det er sørsamer i alle bispedømmets menigheter. Sørsamisk språk og kultur skal inkluderes i våre

menigheter. Språk skaper identitet og tilhørighet. Nidaros biskop har anmodet alle menighetene i bispedømmet om å ha liturgiske ledd fast på sørsamisk, eksempelvis nådeshilsen og velsignelsen.

Takk til deg, Lisa Malum, for at du leste en av bibeltekstene på sørsamisk.

Etter hvert som trosopplæringsplanen tar form, er det viktig og at det sørsamiske tas inn i den.

Kirker og kirkegårder – møte med Kirkelig fellesråd

I møtet med Støren Kirkelig Fellesråd drøftet vi kirkenes og kirkegårdenes tilstand. Det er utarbeid en omfattende tilstandsrapport for alle kirkene i fellesrådsområdet.

Det er lagt opp til en god, ansvarlig langsiktig vedlikeholdsplan for alle kirkene.

I møtet med Fellesrådet framholdt vi at det er viktig å finne en god balanse mellom de offentlige bevilgninger og dugnadsinnsats. Det offentlige må ikke spekulere i den lokale dugnadsinvesteringen, ved å bevilge mindre enn de bør og skal. Samtidig er det viktig at det fortsatt blir gitt godt rom for frivillig innsats omkring «vørding» av kirke og kirkegården. For dette skaper tilhørighet.

I henhold til Kirkeloven av 1996 er Fellesrådet egen juridisk person som står i «et fritt forhold» til kommunen, også i budsjettsammenheng. Det er viktig å etablere gode og forutsigbare budsjettrutiner med kommunen, som klargjør de reelle økonomiske behov menighetsråd og fellesråd har for sin virksomhet.

Møte med kommunen

Det er et særdeles godt forhold mellom kommune og kirke ved fellesråd og menighetsråd. Her ble en enige om å se nærmere på hvilke formelle rutiner en vil anlegge bla i budsjettarbeidet. Det er

viktig for begge parter for å få et forutsigbart samarbeid. En ble dessuten enige om å se nærmere på «felles bruk» av «Kirkestua/normisjonsrommet» i Kulturhuset. Menighetene har behov for rommet ikke minst pga at trosopplæringstiltakene nå blir flere blant barn og unge.

Takk

Takk for en god, men hektisk visitas. Vi har hatt mange møter, og utrolig mange mennesker har vi møtt disse dagene. Takk til dere som har forberedt visitasen, sokneprester og kirkeverge, menighetsrådsledere og medlemmer, fellesrådsleder og medlemmer. Alle ansatte, kontorsekretær, menighetspedagog, ansatt i trosopplæringa, kirketjenere, kirkegårdsarbeidere, kantor, klokkere.

Budal, Singsås, Soknedal og Støren er rike menigheter hvert på sitt vis. Dere ser framover, - med mulighet for endringer, samtidig som dere holder fast på gode tradisjoner.

Takk for det rike fellesskapet under visitasen. Dette har rett og slett vært veldig morsomt!

Takk også for den store gjestfrihet og positive oppmerksomhet ordføreren har vist oss ved at han har satt av så mye av sin tid til å delta under visitasen. Det har vi satt stor pris på.

Må Gud velsigne, Budal, Singsås, Soknedal og Støren menigheter.